

WTO:s ovilja att ta upp frågor som är angelägna för de fattigaste länderna har lett till otaliga protester runt om i världen.

Foto: Jonathan McIntosh

WTO-kollapsen bäddar för bilaterala avtal

När WTO-förhandlingarna i den så kallade Doha-rundan kollapsade i slutet av juli i år var kommentatorerna snara att peka ut de ansvariga: USA, som inte ville minska sitt jordbruksstöd, och Indien och Kina som inte accepterade i-landsgruppens krav på drastiska tullsänkningar på industrivaror. Även EU, och inte minst det nuvarande ordförandelandet Frankrike, strulade.

DEN ALLRA STÖRSTA STÖTESTENEN var, som vanligt i WTO-sammanhang, jordbruket. En utlösande faktor var många utvecklingsländers vägran att gå med på inskränkningar i rätten att tillgripa skyddstullar på jordbruksprodukter i händelse av kraftiga ökning av livsmedelsimporten.

En annan stötesten var OECD-ländernas krav på att, under starkt motstånd från flertalet u-länder, vidga WTO:s mandat till att inte endast beröra handelsfrågor utan även utvecklingspolitik i stort. Flera av de avtal som redan förts in i WTO, såsom det i flertalet u-länders ögon förhatliga TRIPS-avtalet som

reglerar immaterialrätt och patentfrågor, inklusive de kontroversiella läkemedelsfrågorna, och TRIMS, som reglerar behandlingen av utländska investeringar, borde egentligen inte höra hemma i ett handelspolitiskt regelverk, men i-länderna försöker ständigt bredda WTO:s dagordning till att omfatta en rad nya frågor.

FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR FÖRHANDLINGARNA var usla. På det havererade WTO-mötet deltog endast drygt 30 av WTO:s 153 medlemsstater och många av de frågor som var mest ange-

Flera afrikanska länder kräver att USA ska sluta dumpa sina subventionerade bomullsöverskott på världsmarknaden.

lägna för de fattigaste länderna behandlades över huvud taget inte. Den för flera afrikanska länder så viktiga bomullsfrågan, dvs kraven på att USA ska sluta dumpa sina subventionerade bomullsöverskott på världsmarknaden, hade inte ens hunnit diskuteras innan sammanbrottet ägde rum, och det förefaller osannolikt att de afrikanska bomullsexporterande länderna hade skrivit under ett avtal utan en lösning på den mångåriga bomullskonflikten.

Årets världsekonomiska situation gynnade inte heller en vilja att komma överens. USA:s ekonomi är körd i botten, och de gigantiska underskotten i USA:s utrikeshandel bäddar för protektionistiska stämningar, inte minst mot bakgrund av att det är presidentval i år. Förhoppningarna att USA:s regering, och den av demokraterna kontrollerade kongressen, skulle acceptera så kallade eftergifter i form av ett minskat stöd till bönder i mellanvästern mitt under ett valår, var ganska naiv.

Det finns all anledning att understryka att haveriet i Doharundan spelar en marginell roll för världsekonomin. Världens aktiebörser reagerade med en gäspning på sammanbrottet i Genève. Finansmarknaderna bryr sig knappast längre om WTO. Handeln är idag långt friare än någonsin tidigare under efterkrigstiden, och tullarna på flertalet industrivaror är idag små, eller rentav obetydliga. Inte minst världens låg- och medelinkomstländer har under de senaste decennierna genomfört en dramatisk liberalisering av utrikeshandeln – för dramatisk, enligt många bedömare. De senaste fem åren har världshandeln vuxit oerhört snabbt. De som hävdar att ekonomisk utveckling kräver fortsatta tullsänkningar inom ramen för ett nytt, stort WTO-avtal är helt enkelt ute och cyklar.

EN MINDRE ÖNSKVÄRD FÖLJD av handlingsförslamningen i WTO är dock att de senaste årens tendens till att skjuta världshandelsorganisationen åt sidan är att USA och EU kan komma att intensifiera sina ansträngningar att binda upp grupper av utvecklingsländer i olika bilaterala frihandelsavtal. Erfarenhe-

terna visar att de rika industriländernas överläge i dessa förhandlingar är ännu mer markant än i WTO, där öppenheten är större och där fattiga låginkomstländer har kunnat räkna med solidariskt stöd från mer erfarna medelinkomstländer.

INTE MINST EU FÖR IDAG en aggressiv utpressningspolitik gentemot de länder som går under namnet AVS-länderna, dvs den grupp låginkomstländer, huvudsakligen gamla europeiska kolonier, som bildades 1975 och som i dagsläget består av 79 stater i Afrika (48), Karibien (16) och Stilla havsområdet (15).

Dessa länder har tidigare kunnat åtnjuta ensidiga tullättnader på EU:s inre marknad, men sedan WTO förklarat att EU inte kan fortsätta bevilja dessa länder handelsförmåner utan att utsträcka dessa till samtliga utvecklingsländer kräver EU att AVS-länderna skall ingå ömsesidiga frihandelsavtal med EU, så kallade EPAs (*Economic Partnership Agreements*).

AVS-länderna skulle därmed tvingas acceptera tullfrihet på så gott som samtliga varor för import från EU. Inom ramen för EPA-förhandlingarna försöker EU även tvinga AVS-länderna att acceptera en rad av de nya frågor som u-länderna kategoriskt har vägrat att gå med på i WTO-sammanhang. De nya "partnerskapsavtalen" skulle därmed gå mycket längre än WTO-avtalen på centrala politikområden.

WTO ÄR I MÅNGA AVSEENDEN att föredra framför bilaterala avtal mellan rika och fattiga länder. Ett system med fastare normer rörande världshandeln kan också förstärka de svagare parternas, det vill säga de fattiga ländernas, position, och göra dem mindre utsatta för ensidiga och godtyckliga handelsrestriktioner av det slag som inte minst USA och EU ofta tillämpat.

Men att det inte blev något nytt, stort WTO-avtal i somras är nog bra. Inget nytt avtal är bättre än ett dåligt nytt avtal.

STEFAN DE VYLDER
Nationalekonom, författare
Lästips finns på sidan 44